

θαμάζω άλλη ψυχή που χίλιες αλυσίδες την κρατάνε δεμένη στα ταπεινά κι όμως αυτή πάντα προς τα ψηλά κοιτάζει. "Αν καμιά φορά τύχει κι ανεβείς σε βουνό, πρόσεξε να μὴν πνιγείς καμιά τέτα ἀγριοβιολέττα κι ἄ στή ζωὴ σου συναπαντήσεις καμιά τέτα ψυχή, ἀγκάλιασέ τηνε και κάμε την ἀδερφή σου. Διψάνε γι' ἀγάπη κ' οἱ δύο τους και τοὺς ἀξίζει νὰ χαροῦνε τῆς ἀγάπης τὴ δροσιά.

IB'

Πενκοβοῦνι, 30 τοῦ Τρυγητῆ.

Σὰ νὰ βαρέθηκα τὰ γράμματα και λέω ὅτι ἔχω νὰ σοῦ γράψω νάφισω νὰ σοῦ τὰ πῶ ἤμ' ἀνταμωθοῦμε. Κ' ἔχω τόσα νὰ σοῦ πῶ ἀκόμα γιὰ τὸ χωριό μου που θὰ σοῦ πάρω ταῦτιά. Κοίταξε νὰν τὰ βουλώσεις ἀπὸ τώρα μὲ μπαμπάκι

Σὲ κάποιο γράμμα σου ἀποροῦσες που δὲ σοῦ μίλησα ἀκόμα γιὰ τοὺς ἀθρώπους, δὲ σοῦ τοὺς περιγραφα, ἂν εἶναι καλοὶ ἢ κακοί, δὲ ἴσοῦγραφα ἂν εἶδα νὰ πλέκεται κανένα χωριάτικο εἰδύλλιο κάτου ἀπὸ τὰ πεῦκα ἢ στ' ἀμπέλια και σὶς ἀκρογιαλιές και μὲ ρωτοῦσες κοροϊδεύοντας. «Μὰ δὲ ζοῦνε ἀθρώποι στὸ Πενκοβοῦνι σου; Ἀὐ μᾶς μιλᾶς και γι' αὐτούς;»

Ζοῦνε βέβαια και παραζοῦνε κ' ἔχουν ὄλες τίς ἀθρώπινες ἀδυναμίες και κακορίζικιές. Μισοῦνται και ἀγαποῦνται, ζουλεύονται και συγκοφαντιοῦνται, κι ὄταν καμιά φορὰ ζήτησα νὰ κοιτάξω τὴν ψυχή τους δὲν ἔμεινα και τόσο φκαριστημένος γιὰ τὴν ἀδιακρισία μου. "Ὅσο γιὰ εἰδύλλια, δὲν ἔχω νὰ σοῦ περιγράψω κανένα γιατί δὲ μοῦτυχε νὰ ἰδῶ. Συνειθίζω σὲ μερικά πράματα νὰ κλείνω τὰ μάτια μου και νὰ φρίνω τὸ γείτονά μου νὰ κάνει τὰ κέρμα του. Τί μὲ νοιάζει ἂν ὁ Γιάννης ἀγαπάει τὴ Μαριὼ κι ἂν ἡ Δεινὼ κοροϊδεύει τὸ Μιχάλη; Ὅντ' ἐγὼ κερδίζω τίποτις ὄντε ἢ γις θάλλάξει τὸ δρόμο της. Τοῦτο μόνο θέλω νὰ σοῦ πῶ, ἂ ζήσεις καμιά φορὰ σὲ χωριό, τὸ χωριάτη νὰν τὸν πάρεις γιὰ χωριάτη και θὰ περάσεις περίφημα. "Α γελαστεῖς και τὸν πάρεις γι' ἀθρώπο, πάει τὴν ἔπαθες. "Ἐγὼ πέρασα περίφημα μὲ τοὺς χωριάτες, κι αὐτοὶ ἀπ' τὴν ἄλλη μεριά ἐπιζῶ νὰ καλοπεράσανε μαζί μου ἀφοῦ δὲ θύχανε νὰ παραπονεθοῦν πὼς τοὺς γέφθηκα ποτὲ ἀθρώπινά.

...Ὡστόσο αἴριο τὸ πρωὶ φεύγω. Μὴ θαρρεῖς πὼς βαρέθηκα. Τὸ ἐναντίο· λέω μάλιστα πὼς οἱ μέρες κυλίσανε γλήγορα, παραπολὸν γλήγορα, τόσο γλήγορα που νὰ μὴν τὸ καλονιώσω πότε κιάλας περά-

σανε δυὸ μῆνες. Μὰ πρέπει νὰ φύγω. "Ὁ ἄθρώπος δὲ ζεῖ μοναχὴ γιὰ νὰ ξαπλώνεται κάτου ἀπὸ τὰ πεῦκα. Πρέπει νὰ φύγω και λυπάμαι που θὰ φύγω. Κι ὁ Μητροκόλιας ὁ λοτόμος, που ξαπλωμένος στὸ λακωτὸ του τραγουδάει ἀπὸ ὄρα, μὲ μισοκλαυμάριχη φωνή, τὸ λεβέντικο τραγούδι του, ποῦχει γιὰ γύρισμα

"Ἐχετε γειά, βενσοῦλες, πεῦκα, βουνά, ραχοῦλες,

ἀξάινει τὴ λότη μου. Γιατὶ τᾶχω ἀγαπήσει ὄλα δῶ και κάτι τοὺς ἔχω χαρισμένα ἀπὸ τὴν ψυχή μου.

Τόσες πίκρες ἔχεσα μὲ τὴ συντροφιά τους και τόσες χαρὲς ἕφανα κάτου ἀπὸ τὰ πεῦκα και στὰ βότσαλα τῆς ἀκρογιαλιᾶς.

"Ἐχετε γειά, βενσοῦλες...

Τὸ «ἔχε γειά», κι ὄταν ἀκόμα τὸ λέει κανεῖς σὲ πέτρες, νιώθει τὰ χεῖλια του νὰ φαρμακῶνουνται. "Ἀλλάξε, βρε Μητροκόλια, τὸ σκοπό. Μὲ πέθανες.

ΔΗΜΟΣ ΝΗΣΙΩΤΗΣ

ΘΕΑΤΡΙΚΑ

ΤΑ ΠΡΩΤΟΤΥΠΑ

Δὲν ξέρομε τί μπορεῖ νὰ μᾶς παρουσιάσῃ ἴσαμε τὸ τέλος ἢ φτεινὴ θεατρικὴ παραγωγή, μὰ ἂν κρίνουμε ἀπὸ ὅτι ὡς τώρα ἔγινε—και θαρροῦμε πὼς δὲ θ' ἀλλάξουν τὰ πράματα στὸ λίγιστο καιρὸ που μένει ἀκόμα γιὰ νὰ κλείσῃ ἡ κλοκαϊριάτικη περίοδο—δὲν πρέπει νὰ μείνουμε καθόλου εὐχαριστημένοι. Εἶναι ἀλήθεια, πὼς ὄλοι φωνάζαμε ἄλλοτες, ὄταν τὰ θέατρα ἀνέβαζαν ἀδιάκοπα διάφορα μέτρια ἔργα γαλλικῆς, το περισσότερο, φάμπρικας, και δὲ δοκίμαζαν και πρωτότυπα ρωμαίικα. Μᾶς ἀπαντοῦσαν πὼς τὸ κοινό, δὲ σηκώνει ντόπια πράματα, δίχως νὰ συλλογίζονται ἂν ὑπάρχουν και ἄνθρωποι νὰ γράψουν ντόπια πράματα.

Φέτο ὄμως, δὲν ξέρομε πὼς και γιατί, τὰ πρωτότυπα ἔργα ἀνεβάστηκαν μὲ πολλὴ ἀπλοχεριά, και τὸ κοινό ὄχι μονάχα δὲ δυσαρεστήθηκε μὰ χεροκρότησε, περισσότερο ἀπ' ὅτι ἔπρεπε, τοὺς λογῆς λογῆς συγγραφέας. Σημεῖο θεοφάνερο πὼς σ' ἐμᾶς σὴ μερα κοινὸ δὲν ἐπάσχει, και πὼς τὸ λεγόμενο κοινό, εἶναι ἕνα ἄστατο ἀσκέρι, που πάει στὸ θέατρο ἀπὸ διάφορα γούστα, κάθε ἄλλο παρὰ καλλιτεχνικά. Τὸ κοινό τὸ δικὸ μας, σ' ἕνα μονάχα συμφωνεῖ: Νὰ μὴν τὸ τραβήξουν τὰ ἔργα πέρα ἀπὸ τὸν παλιὸ χίλιο

πατημένο δρόμο κι ἀπὸ τὴ χοντρή σκέψη και τὴν εὐκολὴ ἀντίληψη.

Ὁ μεγάλος φταίστης, και σ' αὐτὸ ἀκόμα, εἶναι ὁ τύπος. Εἶδατε ποτὲ σὲ καμιά ἐφημερίδα, κρίση ἀμερίληφτη, φωτισμένη, μελετημένη, λαγαρισμένη, συνειδητῆ, μ' ἕνα λόγο, κρίση ἀληθινῆ; "Ὅχι. Δὲ λέω πὼς δὲ γράφονται κρίσεις, και κάποτες κ' ἐπικρίσεις μάλιστα. Μὰ αὐτὲς ἔχουνε λόγο ἄλλο, παρὰ τὴν κριτικὴ ἀνάγκη. Οἱ λόγοι αὐτοὶ εἶναι ἄλλοτε προσωπικοί, ἄλλοτε συναδερφικοί, ἄλλοτε ρεκλαμαρικοί. Τὰ πρόσωπα που ἐξάσκουνε σήμερα τὴν κριτικὴ στὸν τόπο μας, εἶναι παρὰ πολὺ ἀνακατεμένα στὸν ἀκατὰ συνθήκη θεατρικὸ δημοσιογραφικὸ-φιλολογικὸ κύκλο, κοντολογῆς στὸν κύκλο τῆς Γορτυνίας. Τοὺς λείπει λοιπὸν κάθε κριτικὴ μόρφωση, που τὴν ἀποχτᾶ ὁ ἄνθρωπος σπουδάζοντας και μελετώντας εἰδικὰ βιβλία, ὕστερα βίβλια ἀπὸ μιὰ ἀρκετὰ σοβαρὴ φιλολογικὴ παρακαταθήκη. Τοὺς λείπει ἀκόμα, κ' ἕνα ἀληθινὰ θερμὸ ἐνδιαφερό για τὸ θέατρο, που ἂν τὸ εἶχανε θὰ ἔπαυαν ἀμέσως τὴν κριτικὴ, και τελευταίως τοὺς λείπει τὸ ἀγνώθε σαυτόν.

Ἔτσι τὰ ἔργα που ἀνεβάζονται στὴ σκηνή, παρουσιάζονται στὸ κοινό, μὲ χρώματα φανταχτερὰ, τὰ ὄνόματα τῶν συγγραφέων ναφερνουνται μὲ σεβασμὸ ἀπεριόριστο στὶς ἐφημερίδες, οἱ ἔπαινοι δίνουν και παίρνουν. Ἡ τὸ ἐναντίο τὰ ἔργα χτυπιοῦνται ἀσυλλόγιστα, κι ὄχι μὲ τὸν τρόπο που πρέπει νὰ χτυπηθοῦν, ἢ περνᾶνε ἰσπαρτήρητα, χωρὶς κανένα δημοσιογραφικὸ, δηλαδή τεχνικὸ θέρυβο. Καμιά φορὰ δὲ συμφωνᾶνε ἀναμεταξύ τους οἱ κριτικοί, μὰ αὐτὸ γίνεται πολὺ σπανία. Πιὸ συχνὰ οἱ ἔπαινοι εἶναι γενικοί, και τὸ κοινὸ που δὲ χκαπαρίζει και πολὺ, χᾶφτει τὴν ἀκριτὴ κριτικὴ, και μωρῶνει μ' αὐτὸ τὸν τρόπο κρίση! ἀπὸ τὸ «Ἐμπρός», ἀπὸ τοὺς «Καιρούς», ἀπὸ τὴν «Ἀκρόπολη», ἀπὸ τὸ «Νέο Ἄστυ», ἀπὸ τίς «Ἀθῆναι», ἀπὸ τὴν «Ἐστία», κ.τ.λ.

Ὅλοι αὐτοί, εἶναι ἔξυπνα παιδιὰ, ξέρουνε κιλὰ τὴ δουλειὰ τους. Ξέρουνε τὸν κόσμο και τὴν κοινωνία μας, ξέρουνε πὼς πρέπει νὰ δουλέψῃ κανεῖς στὸν τόπο μας γιὰ νὰ πᾶη μπροστὰ. Μὰ αὐτὸ δὲ μᾶς ἐμποδίζει νὰ πούμε τὴν ἀλήθεια, και ὄντε μπορεῖν ν' ἀλλάξῃ τὰ πράματα. "Ὅσοι τὰ νοιώθουν αὐτὰ, πὼς νὰ μιλήσουν; Πὼς νὰ διαμαρτυρηθοῦνε; Ὅλες οἱ πόρτες τῆς δημοσιογραφικῆς κλειστέες. Ὁ ρωμαῖὸς ἔχει τὸ ἐλαττωμα νὰ παίρνῃ γιὰ ἀξίωμα ὅτι πράμα ἰδεῖ τυπωμένο στὴν ἐφημερίδα. Κι ἄμα τοῦ

σᾶς πῶ και γιὰ τὴ γνώμη μου εἰλικρινά· λοιπὸν τὸ κκαχαίρουμαι που θάρθητε σὲ ὄχτῶ μέρες, δηλαδή ἐφτὰ τὴ στιγμὴ που διαβάζετε τὸ γράμμα μου, και μὴ λογαριάζοντας ὄντε τὴν τρίτη, που εἶναι κιάλας ἀρχινημένη πιά γιὰ σᾶς, ὄντε τὴν ἔρχαμενη δεφτέρα που θὰ ταξιδίεστε γιὰ νὰ μοῦ φτάσετε τὸ βράδι, βγαίνουνε μόνο πέντε μέρες ἀντὶς ὄχτῶ. Και σᾶς προσμίνω, ἐπειδὴ τὸ ξέρω πὼς μὲ τὸ μεγάλο σᾶς τὸ νοῦ που εἶναι πάντα του ὄρθις στὸν τρίποδα στημένος, θάνακαλύψετε πράματα που ἐμεῖς ἐδῶ δὲν τὰ βρίσκουμε, ὄσο κι ἂ βριστοῦμε πάντα μας τὴν προσοχή μας ζυκνητῆ. Γιὰ τὴν μπέρα λυποῦνται ὄλοι τους, ἐπειδὴ μὲ κανεῖ και παχαίνω. Ἐγὼ δὲν πιστέβω νὰ εἶναι δᾶ και τόσο σημαντικὸ τὸ πάχεμα τῆς μπέρας. Ἡ Βιχτώρια βρῖσκει πὼς κ' ἔτσι παχαίνω. Σήμερα δὲν προγεμάτισα μὲ ἄρεξη μεγάλη μεγάλη· δὲν εἶναι και νὰ σαστίση κανεῖς. "Ἀρχισα νὰ σᾶς γράψω στὴ μιά. Πολὺ, πολὺ παράξενο. Ἀφῶτου σᾶς γράψω, νιώθω πὼς εἶμαι πολὺ καλήτερα, μὰ δὲν τολμῶ και νὰ τὸ φωνάζω, γιατί τὸ μεσημέρι μ' ἔκοψε πάλι ὁ πόνος και στὸν πόνο μου τὸνομά σᾶς «Ἀφέντη! Ἀφέντη!» μού ἀντηχοῦσε στὰ χεῖλια μαζί μὲ τὸνομα τῆς Κυρίας, τὸ ἕνα κατόπι ἀπὸ τᾶλλο. Πρέπει ἀλήθεια νὰ μὴν ξεχνοῦμε

και τὴν κούραση που κάμποσο τὰ φταίει και δᾶφτη. Βιάζομαι ὄπως κι ἂν εἶναι νὰ τελειώσῃ τάποτελεσματικὸ μας ἀφτὸ και καλὸ ραδιοθεράπεμα, που εἶναι ὁ σκοπὸς ὁ μεγάλος τῆς γιατρείας μου. Μ' ἕνα λόγο· σήμερις ἡ Κατινούλα μας εἶναι κουρασμένη κι ὄλα σκούρα τὰ βλέπει. Νὰ ἢ ἀλήθεια. Εἶμαι βέβαιη πὼς ἄβριο μῆτε θὰ θυμοῦμαι τὰ ντέρτια μου και πὼς θὰ πᾶνε ὄλα βολοί. "Ἄβριο πρωὶ σὶς ἐντεκα θάρθη κι ὁ Σεβιλᾶς νὰ δῆ τὴ φούσκα, σὲ τί κατάσταση βρῖσκειται, προτοῦ μου τὴν κοιτάξῃ ἀπὸ μέσα στὴ σάλα τῆς χειρουργικῆς, γιατί λέει πὼς ἂν εἶναι μὲ τὸ παραπᾶνω ἐρεθισμένη, κάλλια νὰ προσμείνουμε λιγάκι, ἐπειδὴ τὸ ἐρέθισμα τῆς φούσκας ἴσια ἴσια εἶναι κείνο που μοῦ κόβει τὴν ὄρεξη και δὲ μ' ἀφίνει νὰ κοιμηθῶ. Και φανταστῆτε, ἀφέντη μου, νὰ, [τὴν ὄρα που σᾶς τῶγραφα, σηκώθηκα δέκα λεφτά, γιὰ νὰ συγυρίσουνε τὸ κρεβάτι μου, χωρὶς κανένα, μὰ κανένα πόνο. Σὰ νὰ τόκαμε πίνθηδες ἢ φούσκα, ὕστερις ἀπὸ τὰ λόγια του γιατροῦ. Πὼς πηγαίνουνε κ' ἔρχονται τὰ πράματα! Πλύθηκα χωρὶς διόλου διόλου νὰ πονέσω. Κι ἀκούστε! Ἀπὸ τᾶριστέρὸ τὸ μέρος εἶναι σκεδὸν ὄλοτελα ξεπρησμένη κι ἀπὸ τὸ δεξὶ μαλακῶνει και μαλακῶνει. Θὰ χαρῆτε. Μοῦ φέρνουνε τὸ φαγί. Πάντα μου εἶμαι σ-

μὰ σᾶς, νοῦς κίεψη και καρδιά, γιατί σᾶς ἀγαπῶ. "Ἄβριο εἶμαι βέβαιη πὼς θὰ τὰ πᾶω καλήτερα. Ὅλου; ὄλου; ἀκατάπαρτα σᾶς συλλογιοῦμαι. Ἀπόψε σὰ νὰ πεινῶ λιγάκι. Καλὴ ἐλπίδα.»

Τί γινότανε ὄντε τόσο ἡ φούσκα; Τί θαράτα ἔκανε τὸ φῶς; Τί κταντοῦσε, μὲ τὸ θεράπεμα τὸ κινούριο, τὸ θανάτου τὸ σκοτάδι; Τὸ μαθαίνει ὁ Ἄντρεᾶς και τοῦτο ἀπὸ τὰ γράμματα τῆς Κατινούλας, ἀπὸ τὸ κλόουθο γράμμα τῆς τρίτης εἰκοσι ἔξη. Τοῦ τᾶλλε ὄπως τᾶκουσε ἀπὸ τοὺς γιατροῦς. «Γιὰ νὰ μὴν κουράζομαι, γιὰ νὰ ραδιογραφηθῶ και νὰ ξεταστῶ μ' ἕνα κῶπο, ἦρθε σήμερις ὁ κ. Σεβιλᾶς στοῦ κ. Χουίταρη, ἐνῶ εἶμαι ξαπλωμένη στὸ τραπέζι. Κοίταξε κιλὰ καλὰ μέσα. Κ' οἱ δύο τους πολὺ πολὺ φκαριστηθήκανε. Ὁ κ. Σεβιλᾶς εἶπε μάλιστα· «Βλέπατε! Ὅλα τὰ κακὰ σπυριά πέφτουν ἕνα ἕνα κ' οἱ μωζοῦλες μᾶς ἀφίνουνε γ.κ. "Ὁρῆα!» Ἠγγῆνε μιὰ στιγμὴ νὰ μιλήσουνε οἱ δύο τους ἀναμεταξύ τους, και γυρίζουνε πάλι. Δὲν εἶμουν ἔτοιμη ἀκόμη, ντυνόμουνε κι ὁ Σεβιλᾶς λέει τοῦ κ. Χουίταρη· «Γιὰ δῖεστε μου, τί ἔφτυμα που εἶναι! Ποιὸς θὰ τὸ πιστέβε πὼς τώρα τώρα σηκώνεται ἀπὸ τὸ ραδιοτράπεζο;»

"Ἀλήθεια κ' οἱ δύο τους ἀπορούσανε που μ' ὄλες

πῆ ὁ κριτικὸς τῆς γαζέτας πὼς τὸ ἔργο τοῦ κ. Τανάνγρα ἢ τοῦ κ. Λαδόπουλου ἢ τοῦ κ. Ποταμιάνου εἶναι ἀκρῆτου γοητείας καὶ ὑπερόχου σκηνηκῆς πλοκῆς, δὲ χωραεὶ πιά ἀντίρρηση. Σοῦ ἀπαντᾷ, ἀν τύχη ἀντιλογία. — Κύριε, δὲν ξέρετε τί λίτε. Αὐτὸ τὸ ἔργο, εἶναι ἀκρῆτου γοητείας καὶ ὑπερόχου σκηνηκῆς πλοκῆς. Τὸ λίει ἡ 'Ακρόπολη».

Νοιώσατε τώρα γιατί δὲν ὑπάρχει σ' ἐμᾶς ἐδῶ κοινό, μὲ γνώμη ἀνεξάρτητη, φωτισμένη, δική του ;

Ὁ «Νουμάς» μὲ τίς τόσο φιλόξενες στήλες του, μὰ καὶ τόσο στενὲς γιὰ τὸ πλατὺ ἔργο του, δὲ θὰ εἴταν ἀρκετός, σὲ μιὰ ἀναλυτικὴ κρίση γιὰ ὅλα τὰ πρωτότυπα ἔργα ποὺ παίχτηκαν τοῦτο τὸ καλοκαίρι στὰ θερινὰ θεάτρα. Γιὰ τοῦτο πρέπει νὰ περιοριστοῦμε σὲ γενικὲς γραμμὲς.

Τὸ «Ἐπιμερώνει τοῦ κ. Κκζαντζάκη, ὅσο κι ἂν εἶχε μὲ τὸ τεχνικὸ μέρος του τὴν κρίση τοῦ Παντελίδειου, ἔπεσε στὸ παίξιμό του πολὺ. Ἐμεινε μονάχα ἡ ἀσάλευτη γνώμη πὼς ὁ συγγραφέας εἶναι ποιητής, τόσο πολὺ ποιητὴς ποὺ τρώει τὸ δραματικόν. Πράγμα ποὺ δὲν παρατηρήθηκε στὴ «Χίμαιρα» τοῦ κ. Νέη. Ὁ κ. Νέης εἶναι πολὺ κακὸς ποιητὴς, ὁμῶς στὸ ἔργο του αὐτὸ φάνηκε ποιητὴς ὑποφερτῆς, καὶ δραματικὸς ὄχι τόσο ἄτεχνος. Τὸ μαξιλάριμα ποὺ τοῦ ἔγινε, πρέπει νὰ πῆσῃ ὀλόκληρο στὴν ἀμάθεια καὶ ἐπιπολαιότητα τοῦ κοινού, τοῦ σερνάμενου ἀπὸ τὴ μύτη, ἀπὸ τὴ δημοσιογραφία μας. Αὐτὴ τὸν ἐγελοιογράφησε σὲ διάφορες ἐποχές, τοῦ φόρτωσε διάφορα ἀστέρια στὴ ράχη του, καὶ στὸ τέλος δὲ ρεκλαμάρισε τὸ ἔργο του, ὅπως ἄλλα. Ἴσως ἡ «Χίμαιρα» ἔπρεπε ἀπὸ ὅλα τὰ φειτεῖν ἔργα νὰ μαξιλαρωθῇ τελευταῖο.

Ὁ «Ἀρχιτέκτων Μάρθας» ἔσυρε γενικὸ τὸ θαυμασμὸ τῶν κριτικῶν τῆς δημοσιογραφίας μας. Ἄν ἔγιναν μιὰ ἢ δύο ἐξαιρέσεις, τοῦτο βέβαια δὲν εἴταν ἀπὸ ἀνάγκη κριτικὴ. Καὶ τὸ χτύπημα δὲν ἔγινε παλληκαριστικόν, μὰ μὲ πλάγιο τρόπο, καὶ μὲ βήματα τρεμουλιασμένα, κι ὄχι ἴσως ἐκεῖ ποὺ ἔπρεπε. Ὁ «Ἀρχιτέκτων Μάρθας» ἔχει ἓνα μεγάλο ἐλάττωμα γιὰ νὰ μὴν πᾶμε στὰ μικρά του. Δὲν εἶναι ἔργο ἐλληνικόν. Ὁ συγγραφέας του εἶναι χιλιεσπινδαρισμένος ἀπὸ ὅλη τὴν ξένη δραματικὴ φιλολογία, καὶ μάλιστα κακοεσπινδαρισμένος. Κἀθησὲς κ' ἐφτιαξὲ ἓνα πρᾶγμα ἀπίθανο, ἀκατανόητο, κι ἀκαταλόγιστο ἂν θέλετε. Μὲ μιὰ λέξη ἀπίστευτο. Τέτοια ὑπόθεση καὶ τέτοια λύση δὲν εἶναι ζωντανή. Ἀδύνατο νὰ γίνῃ στὴ ζωὴ. Τέτοιος διάλογος καὶ τέτοιες ιδέες, ἀδύ-

νατο νὰ εἰπωθοῦνε ἀπὸ σημερινούς ρωμιοὺς: Ρωμιοὺς ἰννοοῦμε.

Ἄπ' αὐτὸ πῶς πολὺ ἔρχεται στὸ λογαριασμὸ τὸ ἔργο τοῦ κ. Λαδόπουλου ἢ «Χαμένη Εὐτυχία» εἶναι τοῦλάχιστο ἔργο μὲ ὑπόθεση τετάρτη πᾶτρα πιθανή. Στὸ σύνολό του ὁμῶς ψευτολυρικό, ψευτοσαλονιστικόν, ψευτοσυγκινητικόν, καὶ σὲ πολλὰς μεριὰς ὁ διάλογος ἀνοηταίνει... Ἐαυτῶ μᾶς μένουσιν ἀκόμα τὰ τρία τοῦ Δεληκατερίνη. Ὁ «Τυφλοσοῦρτης», ἀστὸ Ράφι» κι ὁ «Λυχνιστάτης». Τὸ πρῶτο, δρᾶμα γραμμένο φαίνεται ἀπὸ τὸ συγγραφέα τὸ 1840. Δὲν περᾶζει ἂν δὲν εἶχε γεννηθεῖ τότε. Τὸ δεύτερο κωμῆδία, κι αὐτὴ σύγχρονη μὲ τίς κωμῆδίες τοῦ Βλάχου καὶ τοῦ Νικολάρκ. Τὸ τρίτο, «κωμικὸν παίγιον» σὲ στίχους, ποὺ τὸ σύνολό του μυρίζει παλιότατον μούχλα.

Γιὰ τὸν «Ἀνθρωπο τῆς Ἡμέρας» τοῦ κ. Μωραϊτίνου, καὶ γιὰ τίς «Παναθηναϊκὲς» ἀνοστιῆς τοῦ ἔξυπνου κ. Τσοκόπουλου καὶ τοῦ καλαμπουριστῆ κ. Ἄννινου, νομίζομε περιττὸ νὰ μιλήσομε.

Ο ΚΡΙΤΙΚΟΣ ΤΟΥ «ΝΟΥΜΑΣ»

ΤΡΑΓΟΥΔΑΚΙ

Δὲν εἶναι ἡ ἀμορφιά σου
ποῦ μ' ἔχει σκλαβωμένα·
εἶν' ἄλλες ἀπὸ σένα
ὁμορφες πῶς πολὺ.

Μὰ μήτε κ' ἡ καρδιά σου
καὶ ἡ ταπεινότης σου
γεμάτες καλοσύνη
γνωρίζω ἓνα σωρὸ.

Τεῖναι ; Κεῖν δὲν ξέρω.
Μὰ ὅσο ὁ καιρὸς περνᾷ
στὸ νοῦ μου φῶς σκορπᾷ
ἡ θύμησή σου ἀφθῆ.

Μὲ κάνει νὰ ὑποφέρω
τὴ θλίψη ὅλου τοῦ κόσμου
καὶ ὁ πῶς τρανὸς καημὸς μου
ποῦ δὲ σὲ λημονῶ.

ΒΑΡΛΕΝΤΗΣ

ΑΠΟ ΤΙΣ ΒΛΑΣΤΗΜΕΣ

Ο ΗΡΟΣΤΡΑΤΟΣ

— Περὶ μὲς ἀπὸ τὴν ὑπαρξὴ σάν πως
θὰ περνοῦσα μὲς ἀπὸ τὴν ἀνυπαρξία. Τὸ διά-
βα μου κα ἓνα δὲ θ' ἀφήκῃ σημάδι, κανένα!
Ἡ ζωὴ μου ἐδῶ στὴ Γῆς κὰν κάποιον ὠ-

τὴν ἀντάρα δὲν εἶμουν περισσότερο κουρασμένη. Ὁ καιρὸς ὁμορφος ὁμορφος ὄξω, τόσο θεόγλυκος ποὺ σὰς θυμήθηκα καὶ παρκακάρηνα τὸ μικρὸ μου τὸν περιπατο ἀκκουμπισμένη στὸ μπράτσο τῆς Βιχτώριας. Ἄπὸ χτὲς τὸ βράδι δὲ μὲ πόνεσε ἡ φούσκα διόλου ἀκόμη καὶ τώρα ποὺ εἶναι ἡ ὥρα ἐξῆ παρα τέταρτο, δὲν πονῶ. Μὰ νὰ μὴν ἔχουμε ῥόδο πὼς πέρασε, γιὰ τὸ ξέρω πὼς θὰ πονήσω. Τὴν πρᾶσκει βή, θὰ πάω στὶς δύο παρα τέταρτο καὶ θὰ μοῦ βαδιογραφήσῃ τὸ ὑπόγαστρο, τὴν τρίτη μαζί σας, καὶ πιθανὸ τὴ φούσκα. Θὰ δῆτε ὁμῶς καὶ τὰ δύο συστήματα, γιὰ τὸ πρέπει πολὺ προσεχτικὰ νὰ προχωροῦμε. Μιλήσανε καὶ γιὰ τὰ σπυριὰ μου, δηλαδὴ γιὰ τίς φαγοῦρες ἴσως ἐγὼ φταίω γιὰ τὰ σπυριὰ, ποὺ ξύνομαι. Ὁ κ. Χουίταρης λίει πὼς δὲν εἶναι τίποτα καὶ πὼς εἶναι ἡ ἀπὸ τὴν μπίρα ἢ ἀπὸ τὸ φαγητό· λίει πὼς ἀκόμη δὲ βρήκανε τὴν αἰτία κι ὡς τόσο πὼς τυχαίνουσε συχνὰ σὲ τέτοια. Ὁ κ. Χουίταρης μὲ βώτησε ἂν τρώω καλῶ. Τοῦ ἀποκρίθηκα πὼς ἀπὸ τὰ δύο φαγιὰ, μεσημέρι καὶ βράδι, τὸ εἶναι πάντα καλὸ, σὰ δὲν εἶναι καὶ τὰ δύο τους καλὰ. Σὰς ἐβγαλα τελέγραφο, σὰ φύγαμε ἀπὸ τοῦ κ. Χουίταρη, τόσο ποὺ εἶμουν χαρούμενη, γιὰ νὰ σὰς ἡσυχάσω, ἐπειδὴ, ὅταν πῆγα, στὴν ἀρχὴ, φοβόμουνε λι-

γάκι. Ἀλήθεια περίεργο, μὰ δὲ νοιώθω τίποτα πονεῖν, οὔτε τὸν παραμικρὸ τὸν πόνο, οὔτε κούραση καμιά· εἶναι, μοῦ λίει, ἡ μεγαλύτερη ἀπόδειξη πὼς το ἐράπεμα πετυχαίνει περίφημα. Ὅλους μὲ τὴν καρδιά μου σὰς φίλῶ κι ἀπὸ τὴ χαρὰ μου ποὺ δὲν πονῶ, ἐνὼ σὰς τὰ γράφω. Ἄχ ! πόσο θὰ τὸ ἤθελα ἔτσι νὰ εἶμαι, σὰν ἔρθη ὁ Κύριος ! Τόντις θάμαι φτυγισμένη. Ὁ κ. Χουίταρης βώτῃ καὶ γιὰ τίς θερμοκρασίες· εἶναι καταφραριστημένος ποὺ δὲν ξεπέρασα τοὺς 38°. Λοιπὸν, ἀφέντη, ἀφῶ εἶναι φραριστημένος ὅλος ὁ κόσμος, ὅς εἶμασθε καὶ μεῖς. Ἐγὼ τὸ νοιώθω περίφημα πὼς κάνω τὴν στρατά μου γλήγορα καὶ πὼς θάμαι γιατρεμένη πρὶν ἀπὸ ἔξη μῆνες. Εἶπα τοῦ κ. Σεβιλᾶ πὼς ἡ ἐφτυχία μου θάποκορυφωθῇ μόνο τὴ μέρα ὅπου θὰ μὲ χειρουργήσῃ, καὶ γέλασε, γιὰ τὸ λίει πὼς μιλῶ γιὰ χειρουργήματα σὰ νὰ μιλοῦσα γιὰ ἐφτυχήματα. Πκραιτῶ τὴν κουδέντα, μὰ ὄχι τοὺς γλυκοὺς μου τοὺς λογισμοὺς· κακὰ ἢ καλὰ, ἔσας πάντα μου φωνάζω, ποὺ μὲ χαδιέετε ὅλοι σας πάντα καὶ πάντα· εἶμαι ὅλη δική σας καὶ νὰ μὴ μοῦ λίτε πὼς ἐγὼ σὰς ὑποχρεῶνω μὲ τὴν γιατρεία μου, γιὰ τὸ ἂν ἡ Κυρία ἔλεγε ἄλλοτες πὼς εἶμαι ἡ κολόννα τοῦ σπιτιοῦ, θὰ μπορούσε τώρα νὰ πῆ τὸ ἰναντίο. Ἄχ ! ἡ καημένη, τὸ ξέρω πὼς εἶναι πᾶ-

φέλησε, κὰν κάποιον ἔβλαψε, τί τάχα ; Ὅλα θὰ ξεχαστοῦν, καὶ τὸ διάβα μου κανένα δὲ θ' ἀφήκῃ σημάδι, κανένα ! Δὲ μὲ τρομάζει ποῦ τὸ κουφάρι μου θὰ στέπεται μέσα σιτάραχνασμένο χῶμα, καὶ δὲν ψηφῶ σιάλα τὰ γροιάγκαθο ἢ τὸ ῥόδο ποῦ ἡ σάρκα μου θὰ θρέψῃ. Τὸ διάβα μου κανένα δὲ θ' ἀφήκῃ σημάδι, κανένα !

Ἀπόστασε ὁ Ἐρμῆς ἀπὸ τὰ χαρὰ του τὸ ψυχρομάζωμα, καὶ τὸ κουρασμένο τὸ καρᾶβι τοῦ Χάρωνα ξεχαρβαλώθηκε. Κι ἀφτὸς ὁ Πᾶν πέρασε καὶ πάει ! Μᾶς δάμασε ἡ Γῆς, κ' ἡ Γῆς γένηκε Κρόνος· ἀφτοῦ ἀρχινᾷ κι ἀφτοῦ τελειώνει τὸ εἶναι μου — καὶ τὸ διάβα μου κανένα δὲ θ' ἀφήκῃ σημάδι, κανένα !

Ὁ Προμηθεὺς κατέβασε ἀπὸ τὸν Οὐρανὸν — διὰν ἀκόμα εἴτανε οὐρανὸς — τὰ κοίμητο τὸ θεριὸ, τὴ φλόγα, καὶ τὸ νομᾶ του σηλώθηκε μεσουρανίς, μ' ἐφκὲς ἀπὸ κάτουθε κι ἀνάθεμα ἀπὸ πάνω.

Οἱ φλόγες θὰ σηλώσουνε τὸ νομᾶ μου στὰ οὐράνια μὲ τῆς Γῆς τὰνάθεμα.

Μὰ τὸ διάβα μου κάποιον θ' ἀφήκῃ σημάδι... Ἀρνητικὸ !

Πόλη, 28—8 07.

ΑΜΟΥΡΓΙΑΝΟΣ

ΓΙΑ ΤΟ ΖΗΤΗΜΑ

Schloss—Bieberstein 10/9/07.

Φίλιππε Νουμά,

Ἄφου Σεῦχαριστήσω πρῶτα γιὰ τὴν καλοσύνη ποῦχες σὰ δημοσιεύσῃς τὸ ἄρθρο μου, θὰ μοῦ ἐπιτρέψῃς νὰ τὸ συμπληρώσω κάπως καὶ εἰπῶ κᾶτι σχετικὸ μὲ τὰ κολακευτικὰ λόγια ποῦ τὸ συνάδουσε. Ἐκεῖ πῆρα τοὺς δημοτικιστὰς ὅπως μᾶς παρουσιάζονται σήμερα καὶ προσπάθησα νὰ ἐξετάσω τὰ κακὰ ποῦ φέρνει ὁ στενὸς ὀρίζωντάς τους. Στὸ γιὰ μᾶς παρουσιάζονται ἔτσι, μπερὲ νὰ δοθῇ ἡ ἀκόλουθη ἐξήγησις· Στὴν ποίησι πρῶτα πρῶτα ἔπρεπε νὰ φανῇ ἡ ψευτιά τῆς καθαρεύουσας. Σκλωμός, Βηλαρᾶς, Βελκωρίτης, Παλαμάς, Ψυχάρης, Παλλης, Ἐφταλιώτης κ. ἄ., ὅλοι οἱ μίσοσπάστες στὴ γλώσσα ἦταν καὶ εἶναι ποιηταὶ ἢ ποιητικοί. Κατὰ τὴ γνώμη τους οἱ ιδέες κυβερνοῦνε τὴν κοινωνία καὶ τὴ σπράχουν στὴν πρόοδο. Ἡ Τέχνη εἶναι ὁ εὐγενικώτερος καὶ καταλληλότερος φορεὺς τῶν ιδεῶν μ'

ρα πολὺ καλὴ γιὰ νὰ τὸ βάλῃ κᾶνε μὲ τὸ νοῦ της νὰ πῆ τέτοιο πρᾶγμα. Ἐἴτε ἀκούραστος ἀλήθεια, πρέπει πάντα ὅλοι σας νὰ ἐνεργᾶτε καὶ νὰ συλλογιέστε τοὺς ἄλλους· ἀφτὸ θέλετε καὶ μ' ἀφτὸ χαίρεστε.»

Ὁ κ. Σεβιλᾶς εἶχε δίκιο. Ἐπέσε ὀλίγελα τὸ πρῆξιμο κ' εἴτανε σὰν ὁμῶς γλυκὸς τὸ γράμμα τῆς τετάρτης, εἴκοσι ἔφτα· ἡ Πολυαγκηπτή μου ἀφέντη, παραξένο, ἀλήθεια παραξένο· ἀπὸ τὴν περαμένη τὴ δεφτέρα, ἡ ὄρα ἐξῆ, κανένας σπουδαῖος πόνος στὴ φούσκα, μήτε χτὲς ὕστερις ἀπὸ τὸ βραδιογράφημα. καὶ τοὺς δύο γιατροὺς ποὺ μὲ ζετᾶσαν. Σὰς βεβαιῶνω πὼς μόλις τὸ πιστέβω. Ἄχ ! πόσο χαίρομαι ! Πόρερα τόσο πολὺ τὴν ἄλλη βδομάδα ! Θὰ χαρῆ ὁ καημένος μας ὁ Σεβιλᾶς· ἐμοιάζω τόντις σταναχωρεμένος μὲ τοὺς πόνους μου· δὲν ἤξερε πᾶ τί νὰ κάμῃ. Δὲν ἔχετε ἰδέα τί καλὸς ποῦ εἶναι, πῆπει κανεὶς νὰ τὸν ξέρῃ. Δὲν εἶδα ποτὲ μου τέτοιο γιατρό, καὶ νὰ βλέπτε μὲ τί ἀφοσίωσι κ' εὐκρίνεια μοῦ μιλεῖ, ἀνοιχτόκαρδα πάντα καὶ δὲ μοῦ κρύφτει τὰ πρᾶματα. Σὰς ἐρκίζομαι πὼς συχνὰ μοῦ φαίνεται πὼς κάπως σὰς μοιάζει στὸ χαρᾶχτήρα· ἴσως ὁ λόγος μου νὰ μὴ σας ἀρεσῇ, μὰ εἶναι τόσο καλὸς ἄθρωπος. Σὰς βεβαιῶνω πὼς τὴ μέρα ποὺ θὰ